

Suomalainen yhteiskunta ja osallistuminen maahanmuuttajille suunnatussa aikuisten perusopetuksessa

Kiteen Evankelinen Kansanopisto

Aktiivinen ja demokraattinen kansalaisuus (Adeka) -hanke

Kaija Jumppanen ja Tatiana Maslova, syksy 2019

Tämä materiaali on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Kurssin kohderyhmät

28 tunnin mittainen kurssi järjestettiin syksyllä 2019, ja sen kohderyhmänä olivat maahanmuuttajaopiskelijat, joista osa opiskeli suomea ensimmäistä vuotta ja osa oli opiskelemassa aikuisten perusopetuksessa jo viimeistä, neljättä vuottaan. Taustoiltaan opiskelijat olivat hyvin erilaisista oloista. Osalla osallistujista oli kotimaastaan jopa yliopistotutkinto, osa taas ei ollut käynyt koulua ensinkään ennen Suomeen tuloa. Opettajia kurssilla oli kaksi ja opiskelijoita oli 30, joista viisi oli naisia. Opiskelijoiden keski-ikä oli noin 25 vuotta.

Kurssin maahanmuuttajaopiskelijat ovat tulleet suuren valtaetäisyyden maista, joissa opetus on hyvin opettajajohtoista. Näissä maissa tasa-arvon periaate ei useinkaan toteudu kovin hyvin ja yhteiskuntajärjestelmä poikkeaa suomalaisesta demokraattisesta yhteiskuntajärjestelmästä.

Kurssin tarkoitus ja tavoitteet

Kurssin tavoite oli kaksiosainen: Ensimmäisenä tavoitteena oli antaa tietoa suomalaisesta demokraattisesta yhteiskuntajärjestelmästä ja kuvailla, kuinka jokaisella on oikeus ja mahdollisuus tuoda esille omia näkemyksiään ja mielipiteitään sekä kuinka jokainen voi toimia aktiivisena kansalaisena oman kiinnostuksensa mukaan. Toisena tavoitteena oli innostaa osallistujat aktiiviseen toimintaan opistossa ja ympäröivässä yhteiskunnassa - osallistumaan tapahtumiin ja toimintaan osallistujina, suunnittelijoina ja toteuttajina.

Kurssin ensimmäisen osan aiheita, tavoitteita ja toteutustapoja

Kurssin ensimmäisessä osassa opettajat perehdyttivät opiskelijoita lyhyin esityksin ja yhteisen dialogin kautta aktiivisen ja demokraattisen kansalaisen teemoihin kytkeytyviin peruskäsitteisiin ja perusteisiin. Ensimmäinen osa jakaantui kolmeen pääalueeseen:

1. Demokratia ja sananvapaus

Esitellään Suomessa toimiva demokraattinen yhteiskuntajärjestelmä ja tasa-arvon periaate. Keskustellaan siitä, mitä sananvapaus käytännössä merkitsee.

2. Terveellisten elämäntapojen ja liikunnan merkitys yksilön hyvinvointiin

Annetaan tietoa ja esitellään tapoja vaikuttaa sekä omaan että läheisten hyvinvointiin ja terveyden ylläpitämiseen. Osallistutaan erilaisiin liikunta- ja hyvinvointitapahtumiin ja pyritään löytämään itselle sopiva liikuntaharrastus, mikäli sellaista ei aikaisemmin ole ollut.

3. Omat toimintamahdollisuudet ja yhteisöissä toimiminen

Annetaan tietoa ja esimerkkejä siitä, missä ja miten kansalaisella on mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, tuoda omat mielipiteensä esille sekä vaikuttaa tärkeinä pitämiinsä asioihin ja epäkohtiin.

Tuodaan esille yksilön aktiivisen toiminnan merkitys yksilön ja koko yhteiskunnan tasolla.

Kurssin toisen osan aiheita, tavoitteita ja toteutustapoja

Kurssin toinen osa keskittyi opiskelijoiden oman aktiivisen toiminnan suunnitteluun ja suunnitelmien toteuttamiseen:

1. Ryhmätyön suunnittelu

Opiskelijat suunnittelevat jonkin yhteisen tapahtuman tai harrastuspiirin opistolle.

2. Ryhmätyön toteuttaminen ja toiminnan reflektointi

Opiskelijat toteuttavat suunnitelmansa, keräävät toteutuksesta palautetta ja reflektovat toimintaansa ja kehittävät sitä edelleen.

3. Demokratia ja sananvapaus

Aiheina demokratiaa ja sananvapautta lähestyttiin kurssilla **lyhyillä perehdytysluennoilla**, huomioiden opiskelijoiden osittain hyvin vähäinen suomen kielen taito. Luentomuotoisen opetuksen toteuttamisessa käytettiin paljon **kuvamateriaalia** sekä **sanoihin ja sanojen merkityksiin perehtymistä**.

Eri kieliryhmistä olevien osallistujien keskuudessa oli sekä suhteellisen hyvin suomea hallitsevia henkilöitä että vasta suomen kielen opinnoissaan alkuvaiheessa olevia

henkilöitä. Tämä koettiin kurssin aikana erittäin hyväksi, sillä osallistujien kesken syntyi **positiivista ryhmäytymistä** ja **vertaistuen** antamista ja saamista. Kun paremmin suomea osaava opiskelija, selvitti heikommin suomea osaavalle opiskelijalle käsiteltäviä aiheita, vahvisti se osajan ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta sekä antoi osamisen kokemuksia ja loi positiivista auttamisen ilmapiiriä. Vastaavasti heikommin suomea osaava sai kokemuksia siitä, että hänet huomioitiin tasavertaisena osallistujana.

Kurssilla käsiteltiin pienluennoissa suomalaista demokraatista päätöksentekojärjestelmää valtion ja kunnan tasolla. Opiskelijoille kerrottiin Suomen eduskunnasta ja kunnallishallinnosta ja siitä, kuinka kansanedustajat ja kunnanvaltuutetut valitaan. Tässä yhteydessä esiteltiin poliittiset puolueet, niiden päälinjat sekä vaalijärjestelmä ja äänestyskäytännöt.

Opiskelijat olivat erittäin kiinnostuneita politiikasta ja olisivat halunneet perehtyä tarkemmin poliittisiin puolueisiin ja niiden ohjelmiin. He olisivat halunneet keskustella enemmän siitä, mikä puolue on hyvä ja mikä huono. Heille kerrottiin mahdollisuuksista tutustua itsenäisesti eri puolueiden ohjelmiin, sillä kurssin tarkoituksena ei ollut puuttua ideologiaan kysymyksiin. Opiskelijoiden kanssa keskusteltiin siitä, että heillä on vapaus valita oma poliittinen kantansa ja äänestämällä vaikuttaa hyvinä pitämiensä asioiden eteenpäin viemiseen.

Tarkoituksena oli myös vieraila kaupungintalossa, jossa opiskelijat olisivat voineet tutustua kunnalliseen päätöksentekoon Kiteellä. Vierailu ei kuitenkaan toteutunut opistosta riippumattomista syistä.

Pienoisluentojen yhteydessä kannustettiin opiskelijoita **vuoropuheluun** ja **mielipiteen ilmaisuun**, keskusteltiin sananvapaudesta, joka kuuluu demokratiaan ja mietittiin, mitä sananvapaus ja demokratia käytännössä merkitsevät ja kuinka ne käytännössä ilmenevät eri maissa.

Sananvapauden yhteydessä otettiin käsittelyyn median välittämän **tiedon luotettavuus** eri maissa ja keskusteltiin siitä, miten tärkeää on osata suhtautua kriittisesti eri kanavien uutisointiin. Keskusteltiin valeutisista, propagandasta ja piilomainonnasta.

Kurssin tässä jaksossa aktiivinen ja monipuolinen keskustelu tarjosi hyvät mahdollisuudet harjoitella ryhmässä toimimisen hyviä käytänteitä. **Ryhmätyönä** harjoiteltiin **mielipiteen ilmaisua ja argumentointia** sekä toisen **kuuntelemista ja rakentavien kommenttien esittämistä**.

4. Terveellisten elämäntapojen ja liikunnan merkitys yksilön hyvinvointiin

Terveellisiä elämäntapoja ja liikunnan merkitystä lähestyttiin kurssin aikana useasta eri näkökulmasta: Terveelliset elämäntavat ja liikunta auttavat jaksamaan ja opiskelemaan, liikunnan kautta voi päästä **osalliseksi ympäröivää yhteiskuntaa**, löytää ystäviä ja mielekästä tekemistä.

Koko opiston yhteisessä liikuntatapahtumassa Hutsin urheilukeskuksessa Adeka-ryhmän opiskelijoita innostettiin toimimaan joukkueena ja kannustamaan toisiaan positiivisessa hengessä.

Kurssin aikana tehtiin **yhteistyötä Riveria-ammattiopiston kanssa** kutsumalla Riverian lähihoitajaopiskelijat vierailulle opistolle. Vierailun aikana lähihoitajaopiskelijat esittelivät terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen vaikuttavia tekijöitä erilaisissa toimintapisteissä. Riverian opiskelijat saivat tilaisuuden käytännössä harjoitella opiskelemiaan asioita ja meidän opistomme opiskelijat näkivät, kuinka yhteistyötä eri oppilaitosten välillä voidaan toteuttaa ja kuinka molemmat osapuolet voivat hyötyä yhteistyöstä.

5. Oma aktiivinen toiminta yksin ja yhteisöissä

Omalle aktiiviselle toiminnalle ja yhteisöissä toimimiselle Adeka-ryhmäiset saivat ideoita osallistuessaan Hutsin urheilukeskuksessa järjestetyille harrastemessuille, joilla esiteltiin monipuolisesti Keski-Karjalan alueen erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja -piirejä, joihin kuka tahansa voi liittyä. Vierailun jälkeen ryhmän kanssa keskusteltiin siitä, että Suomea sanotaan yhdistysten maaksi. Mietittiin, millaisia yhdistyksiä harrastemessuilla nähtiin, millainen toiminta voisi kiinnostaa ja käytiin läpi, **kuinka yhdistyksen voi perustaa** tai kuinka voi **liittyä johonkin yhdistykseen**, jonka kautta on mahdollisuus vaikuttaa tärkeinä pitämiinsä asioihin.

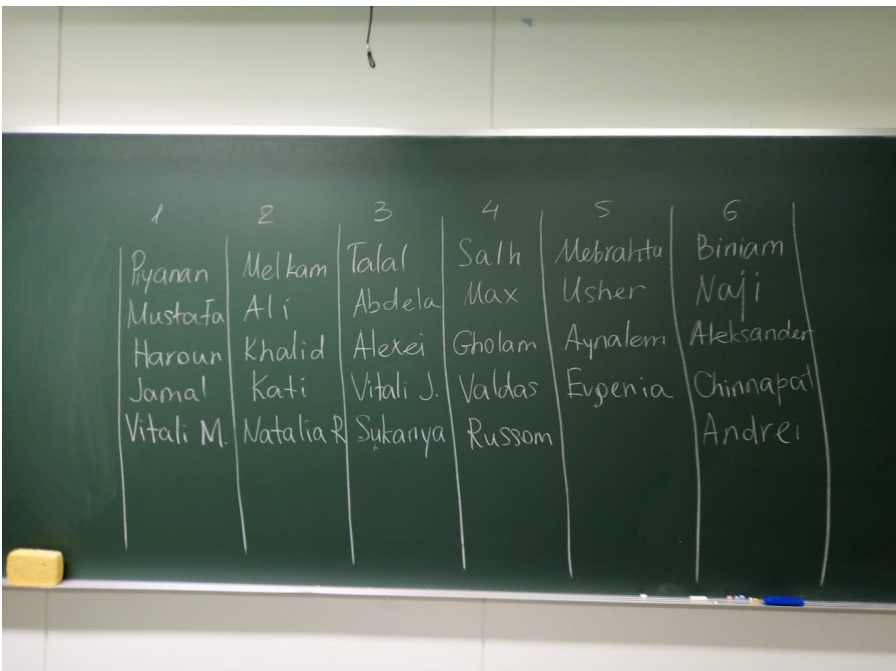
Kurssilla tutustuttiin siihen, miten Suomessa kansalainen **toimii yhteisön jäsenenä**. Puhuttiin **suomalaisesta tapakulttuurista** mm. positiivisen asenteen ja sääntöjen noudattamisen vaikutuksesta viihtyvyyteen esimerkiksi asuinympäristössä, naapurustossa, työelämässä, koulussa ja erilaisissa yhdistyksissä toimittaessa.

Ryhmätyön suunnittelu

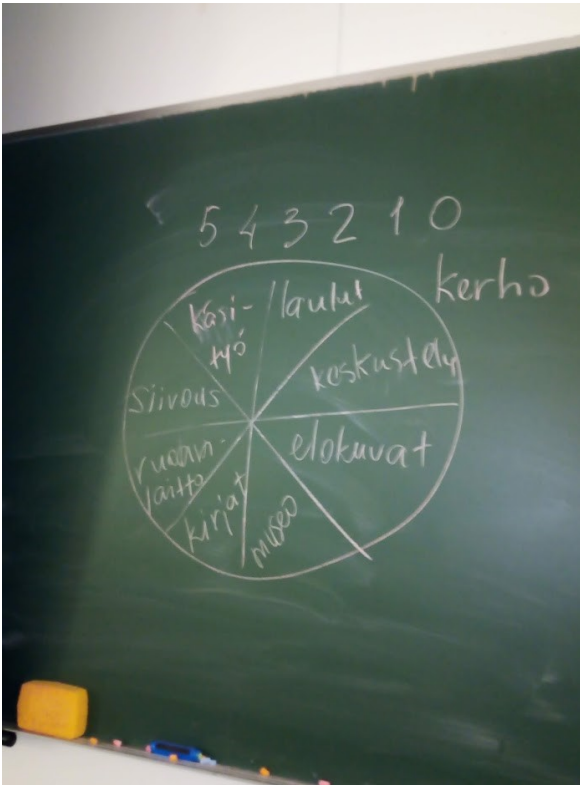
Kurssin alussa oli opiskelijoille jo kerrottu, että kurssin toisena osana on opiskelijoiden omaan aktiiviseen toimintaan perustuva jakso, jonka aikana opiskelijat saavat pienryhmissä suunnitella ja toteuttaa opiston opiskelijoille ja vieraille jotain yhteistä toimintaa tai esityksiä omien ideoidensa pohjalta. Suunnittelun aluksi **opiskelijat jakaantuivat ryhmiin** (kuvat 1 ja 2). Opiskelijat muodostivat viiden hengen ryhmiä, joissa suunnitelmia lähdettiin kehittämään ja toteuttamaan ja keräsivät yhdessä **ideoita** (kuva 3), joita voisivat ryhmätyönään toteuttaa. Mahdollisia yhteistoiminnan ideoita syntyi kahdeksan.

Kuva 1. Adeka-kurssin opiskelijat jakaantuivat ryhmiin.

Kuva 2. Ryhmät on valittu ja suunnittelu käynnistymässä.

Kuva 3. Ideoita iltatoiminnan toteuttamiseksi. Loppujen lopuksi opiskelijat päätyivät kuitenkin suunnittelemaan ohjelmaa ja esityksiä kulttuuriviikolle

Ajatuksena oli, että opiskelijat **suunnittelevat** itsenäisesti (tarvittaessa opettajilta tukea pyytäen) esim. asuntolan iltatoimintaan jonkin tapahtuman tai järjestävät yhteistä tekemistä tai suunnittelevat ja **toteuttavat** jonkin esityksen opiston kulttuuriviikolla muille opiskelijoille ja vieraille. Adeka-opiskelijoiden oli myös tarkoitus hoitaa suunnittelemiensa tilaisuuksien/tapahtuman mainostamisen, tarvikkehankinnat ja kustannusarvion suunnitellulle toiminnalle. Näihin toimiin opiskelijat kuitenkin tarvitsivat paljon opettajien ohjausta ja tukea.

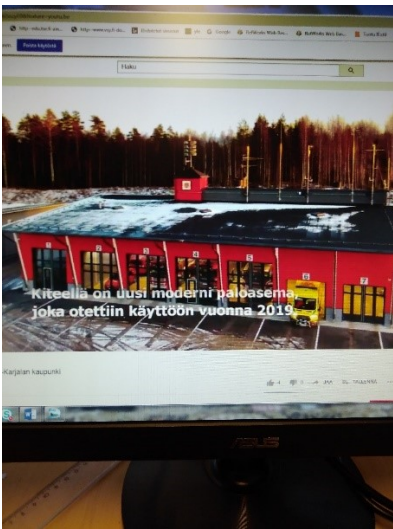
Ideointivaiheen jälkeen korostui opiskelijoiden taustojen vaikutus siinä, että opiskelijamme ovat pääsääntöisesti kulttuureista, jossa opiskelu tapahtuu opettajajohtoisesti ja opiskelijalla oman aktiivisen roolin otto opiskelutilanteessa on vierasta. Tämä näkyi idean eteenpäin viemisen vaikeutena. Opettajilta olisi haluttu selvät ohjeet, mitä teemme nyt ja miten teemme? Opiskelijoiden itsenäinen suunnittelu ja toteuttaminen oli hyvin haasteellista ja olisi **vaatinut paljon enemmän aikaa**, jotta opettajajohtoisesta toiminnasta olisi voitu edetä itsenäiseen suunnitteluun ja toiminnan toteuttamiseen. Opettajien kannustusta ja apua ryhmätöiden etenemiseksi tarvittiin huomattavan paljon.

Ryhmätyön toteuttaminen

Kuitenkin merkittävää oli, että opiskelijat harjoittelivat **yhteisen tapahtuman suunnittelua ja toteutusta pienryhmissä**. Harjoituksen yhtenä tarkoituksena oli kehittää opiskelijoiden neuvottelu- ja vastuunottotaitoja sekä rohkeutta toteuttaa tapahtuma tai esitys suomenkielillä.

Kulttuuriviikon aikana ryhmäläiset pääsivät esittelemään tuotoksiaan. Yhtenä ryhmätyönä opiskelijat toteuttivat **pienoisnäytelmän**, jonka he esittivät opiston opiskelijoille ja vieraille. Mukana näytelmässä oli viisi opiskelijaa, joista kaksi oli ensimmäistä vuottaan opiskele-
massa suomen kieltä. Opiskelijat kokivat ennakkoon näyttelemisen haasteellisena, mutta saivat lopulta onnistumisen kokemuksia ja itsevarmuutta suomen kielen käytön osalta, kun esitys onnistui oikein hyvin.

Toinen ryhmä valmisti yleisölle **videoesityksen Kiteen kaupungista**. Esitykseensä ryhmäläiset olivat keränneet opiskelijoiden näkökulmasta kiinnostavia ja tärkeitä paikkoja Kiteeltä (kuva 4).

Kuva 4. Ote opiskelijoiden tekemästä Kitee-videosta ([linkki videoon YouTubessa](#))

Muut opiskelijaryhmät toivat kulttuuripäiville oman kulttuurinsa vaatteita ja muita perinteisiä tuotteita (kuvat 5-6).

Kuva 5.

Kuva 6.

Kurssipalaute

Opiskelijoilta kerättiin kirjallista ja suullista palautetta kurssin sisällöstä ja toteutuksesta. Palautteiden perusteella ja opettajien kokemusten mukaan 28 tunnin kurssi oli aiheen laajuuteen nähden liian lyhyt etenkin, kun kyseessä oli maahanmuuttajien ryhmä, jossa asioiden esittelyssä oli lähdettävä hyvin perusteista ja asioiden käsittely edellyttää paljon toistoa, osittain toisten opiskelijoiden tulkkausta sekä kyselyä ja vastaamista. **Aikaa olisi tarvittu enemmän** niin keskusteluun eri aiheista kuin ryhmätöiden, eli opiskelijoiden oman aktiivisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Toteuttaessa vastaavaa kurssiohjelmaa uudelleen, tulisikin sen kattaa mielellään kaksi kurssia eli 56 tuntia.

Opiskelijoiden mielestä positiivista oli se, että he **saivat tietoa** poliittisesta päätöksentekojärjestelmästä ja siitä, millaiset mahdollisuudet heillä on vaikuttaa yhteisiin asioihin. He olivat erityisen kiinnostuneita politiikasta ja kritisoivatkin sitä, että aikaa teeman käsittelyyn käytettiin liian vähän eikä keskustelua puolueiden ideologioista käyty. Tulevilla kursseilla tulisikin antaa enemmän aikaa ja mahdollisuuksia perehtyä ajankohtaisiin poliittisiin keskusteluihin ja rohkaista opiskelijoita luomaan omia näkemyksiään ja tuomaan niitä rakentavasti esille.

Positiivisena nähtiin myös kurssin aikaiset yhteiset tapahtumat. Monet huomasivat, että yhteisiin tapahtumiin osallistuminen ja **yhdessä järjestetty tekeminen aktivoivat myös sellaisia opiskelijoita**, jotka eivät tavallisesti itse etsiydy harrastusten pariin. Erityisen antoisaksi koettiin opiston oma liikuntailtapäivä.

Hyödyllisenä omaan elämään vaikuttavana tekijänä koettiin Riveria- ammattiopiston opiskelijoiden järjestämä terveystapahtuma. Eri toimintapisteissä annettu tieto lisäsi opiskelijoiden aktiivisuutta omasta sekä läheisten terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Yhteenveto

Yhteenvetona voidaan todeta, että opiskelijat pitivät Adeka-kurssia erittäin mielenkiintoisena ja totesivat sen lisänsen yhteistoimintaa opiskelijoiden kesken sekä tietoisuutta suomalaisesta yhteiskunnasta sekä mahdollisuuksista toimia itse aktiivisen yhteiskunnan jäsenenä.

Opettajien näkökulmasta Adeka-kurssi tarjosi opiskelijoille hyvät mahdollisuudet tutustua aktiivisen ja demokraattisen kansalaisuuden perusteisiin. Koulutuksen toteutuksen haasteena ja toisaalta hyvänä puolena olivat heterogeeniset ryhmät, jossa yhdessä toimivat suomen kielen taitotasoltaan hyvin eri vaiheessa olevat opiskelija ja hyvin pitkälle koulututtuneet ja alhaisella pohjakoulutuksella Suomeen tulleet henkilöt. Yhteiset tunnit ja yhteiset päämäärät ryhmätöissä loi opiskelijoiden kesken yhteishenkeä, ryhmäytymistä ja positiivista halua auttaa toinen toistaan. Toisaalta näin heterogeeninen ryhmä olisi tarvinnut paljon enemmän aikaa, jotta kaikkia tavoitteita olisi voitu saavuttaa. Eniten haastetta opiskelijoille tuotti ryhmien itsenäinen vastuunotto suunnittelun ja toteutuksen etenemisessä. Opettajien rooli suunnittelun käynnistymisessä ja eteenpäin viemisessä muodostui suhteellisen suureksi. Toisaalta opiskelijoiden positiiviset kokemukset onnistuneiden esitysten jälkeen antoivat varmasti heille rohkeutta itsensä toteuttamiseen jatkossakin.

Kehittämisehdotuksia

Adeka-kurssi valinnaisena niin aikuisten perusopetuksen kuin Suomen kieli ja kulttuuri –linjan opiskelijoille osoitettiin erittäin tarpeelliseksi ja opiskelijoita kiinnostavaksi. Jatkossa Adeka-kokonaisuus voisi kuitenkin olla kahden kurssin pituinen, eli 56 tuntia. Lisäksi tavoitteeksi voisi asettaa jonkin pitkäaikaisemmän aktiviteetin kehittämisen kurssin aikana, joka esimerkiksi aktivoisi ja innostaisi internaatissa asuvia opiskelijoita monipuolisempaan iltatoimintaan.

Tämän kurssin aikana opiskelijat saivat hyvän perustietomäärän siitä, mitä aktiivisella ja demokraattisella kansalaisuudella tarkoitetaan ja kuinka se ilmenee esim. Suomessa. Samalla opiskelijoille saatiin näkyväksi monipuolisesti, mitä mahdollisuuksia, Kiteellä on toimia aktiivisena kansalaisena. Seuraavien kurssien tavoitteena olisi kuitenkin saada vietyä tätä tietoisuutta myös vielä enemmän arjen käytäntöihin. Opisto on tehnyt usean vuoden ajan yhteistyötä paikallisten vapaaehtoisjärjestöjen ja yhdistysten kanssa. Jatkossa tätä yhteistyötä tulisi pyrkiä kehittämään niin, että paikallisten yhdistysten ja järjestöjen aktiivien joukosta pyrittäisiin löytämään henkilöitä, jotka olisivat halukkaita tukemaan ja rohkaisemaan maa-hanmuuttajaopiskelijoitamme eri toimintoihin mukaan esimerkiksi konkreettisesti lähtemällä kumppaniksi ensimmäisillä kerroilla uuteen harrastus- tai vapaaehtoistoiminnan tapahtumiin tai tilaisuuksiin.

Liite 1. Kiteen Evankelisen Kansanopiston malli ADEKA-kurssin prosessista

Edellisen kuvan tekstit luettelona:

1. Adeka-kurssin esittely opiskelijoille
2. Opiskelijat valitsevat kurssin valinnaiseksi kurssiksi
3. Kurssisisällön, tavoitteiden ja toimintatapojen läpikäynti
4. Osa 1: Demokratia ja sananvapaus
 - perehdyttäminen aiheeseen
 - keskusteluja
 - vierailu kaupungintalolla
 - opiskelijat ottavat opettajan kanssa yhteyttä kaupungintalolle ja järjestävät tapaamisen
5. Osa 2: Terveellisten elämäntapojen ja liikunnan merkitys
 - perehdyttäminen aiheeseen
 - opiston liikuntapäivä
 - opiskelijat suunnittelevat liikuntapäivän opettajien kanssa, varaavat tilat ja suunnittelevat päivän aikataulun
 - lähihoitajaopiskelijoiden vierailu
 - Opiskelijat opettajien kanssa kutsuvat lähihoitajaopiskelijat vierailulle, varaavat tilat ja suunnittelevat ohjelman lähihoitajaopiskelijoiden kanssa
6. Osa 3: Oma aktiivinen toiminta yksin ja yhteisössä
 - osallistuminen harrastus- ja yhdistystoimintaan
 - osallistuminen harrastemessuille
7. Osa 4: Ryhmätyön suunnittelu (opiskelijat)
 - tilaisuuden/ tapahtuman suunnittelu, mainostaminen ja kustannusarvion laskeminen
8. Osa 5: Ryhmätyö - toteuttaminen opiston kulttuuripäivien yhteydessä (näytelmä, video, kulttuurien vertailua)
9. Reflektointi (opiskelijat ja opettajat yhdessä, opiskelijapalautteet, opettajien palautteet)
10. Toiminnan arviointi ja kehittäminen